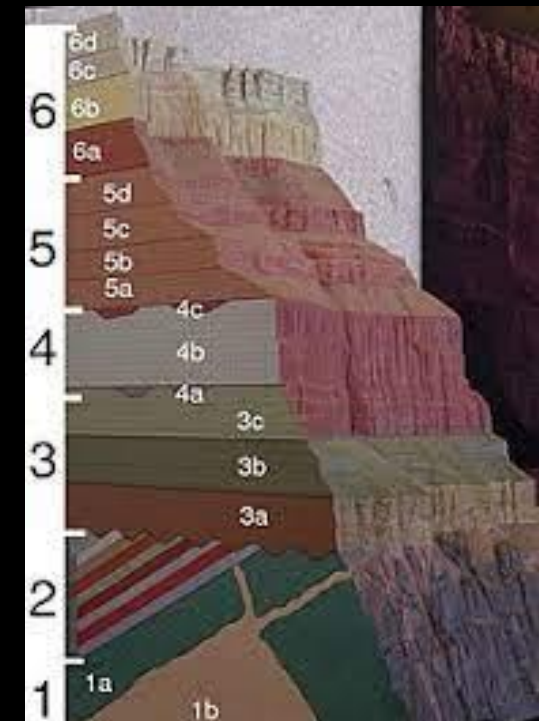
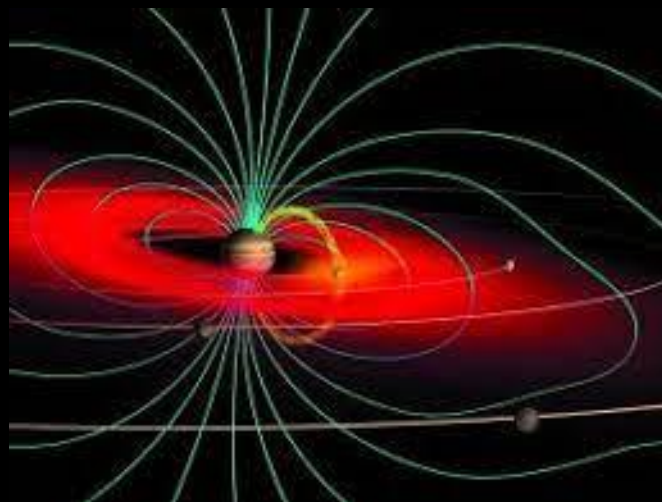

CSILLAGÁSZAT

Készítette: Ruff Tamás

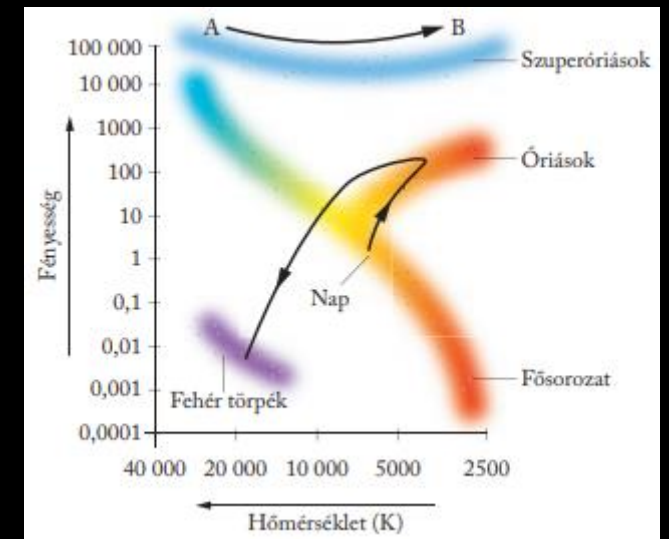
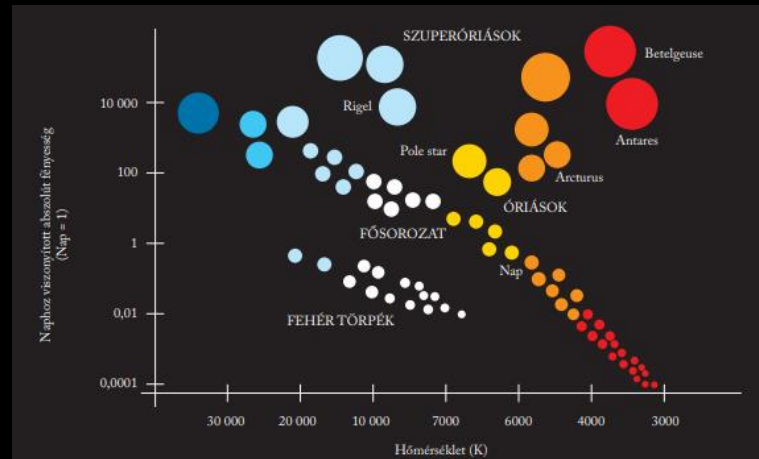
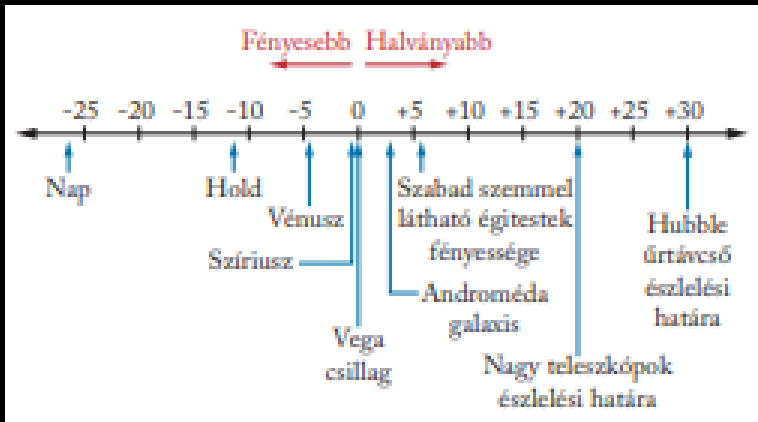
PLANETOLÓGIA

- Planetológia:
  - Kutatási terület
  - Morfológia
  - Rétegtan
  - Egyéb tulajdonságok vizsgálata

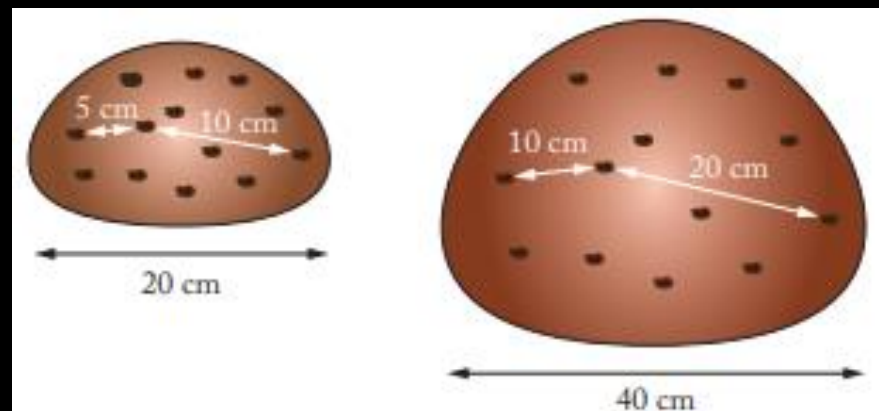
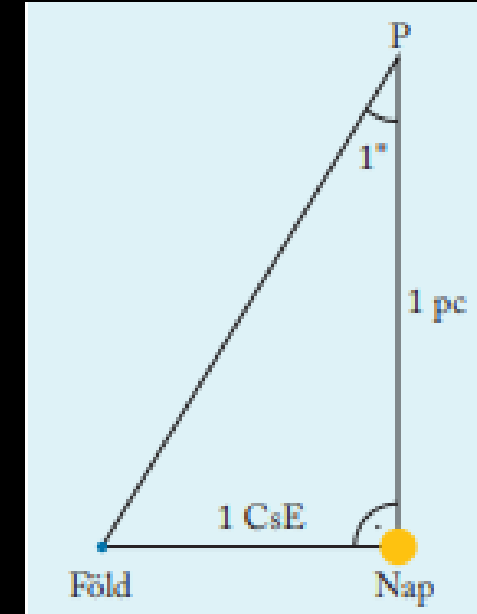
PLANETOLÓGIA

- A csillagok megfigyelése:
  - Hipparkhosz-skála
  - Magnitúdó
  - Látszólagos és abszolút fényesség
  - Csillagok hőmérséklete
  - H-R sorozat

CSILLAGÁSZATI MÉRTÉKEK

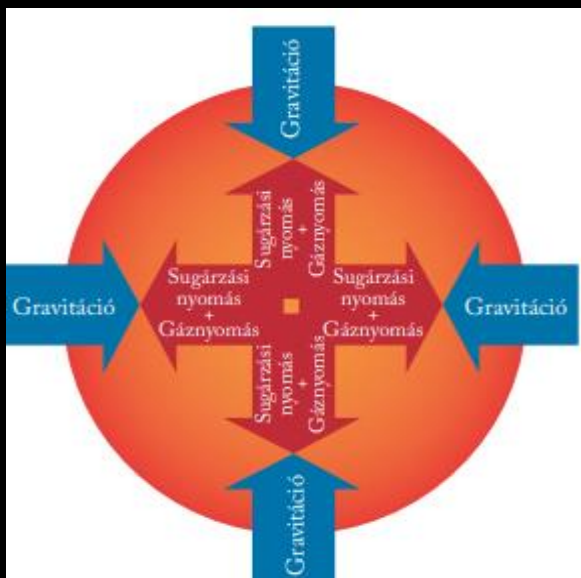
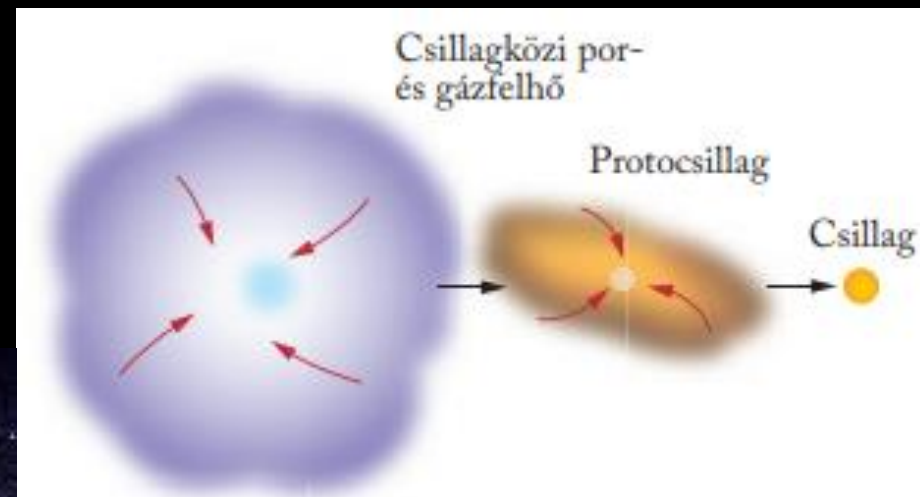
- Csillagászati egység
- Parszek
- Csillagok vizsgálata:
  - Vörös eltolódás
  - Hubble törvény
- Hubble állandó:
  - $H = 72 \frac{\text{km}}{\text{s} \cdot \text{Mpc}}$
  - Egy Földtől r távolságra lévő csillag v sebessége:
  - $v = H \cdot r$

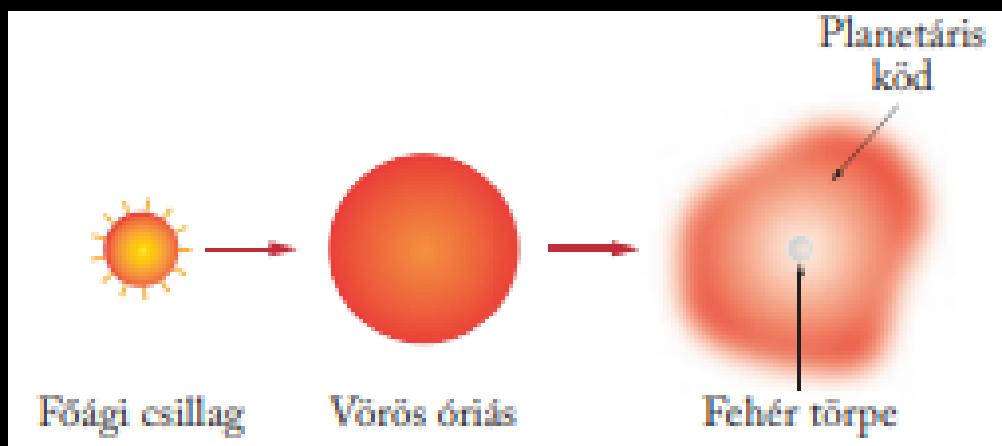
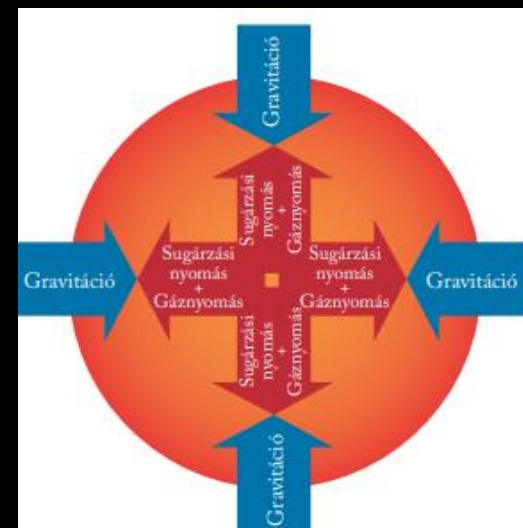
CSILLAGRENDSZEREK

- Csillagok:
  - Kialakulásuk
  - Működésük
  - Csillagrendszerek
  - Fajtái

CSILLAGOK

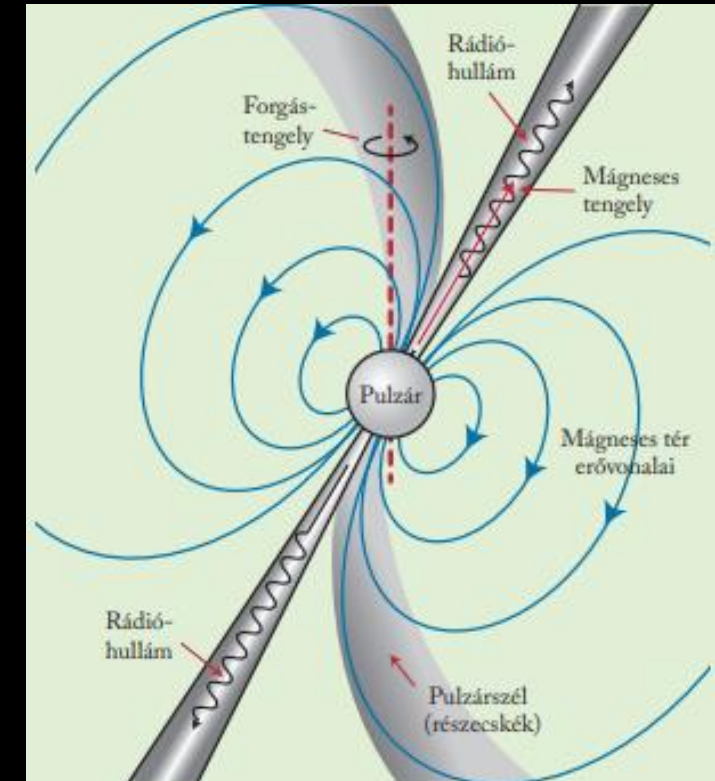
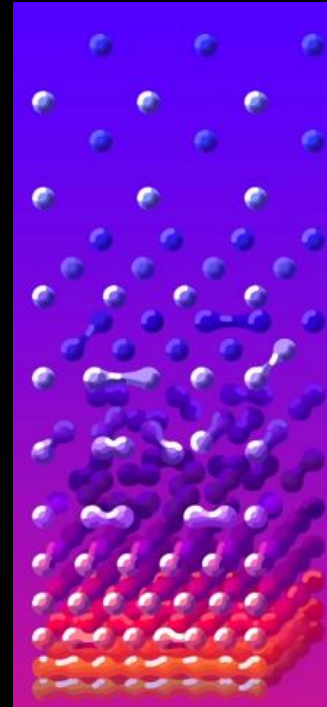
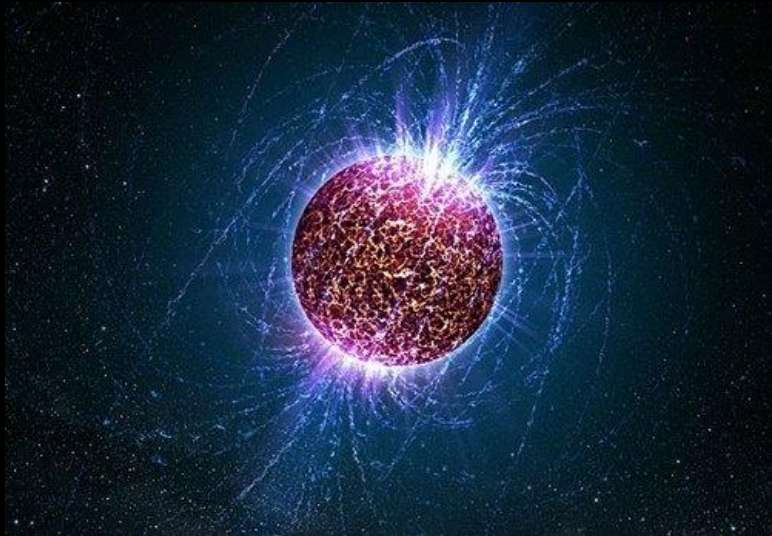
- Csillagok halála:
  - Kis csillagok
  - Nagy csillagok
  - Halál után

NEUTRONCSILLAG

- Neutroncsillag:
  - Felépítése
  - Fajtái

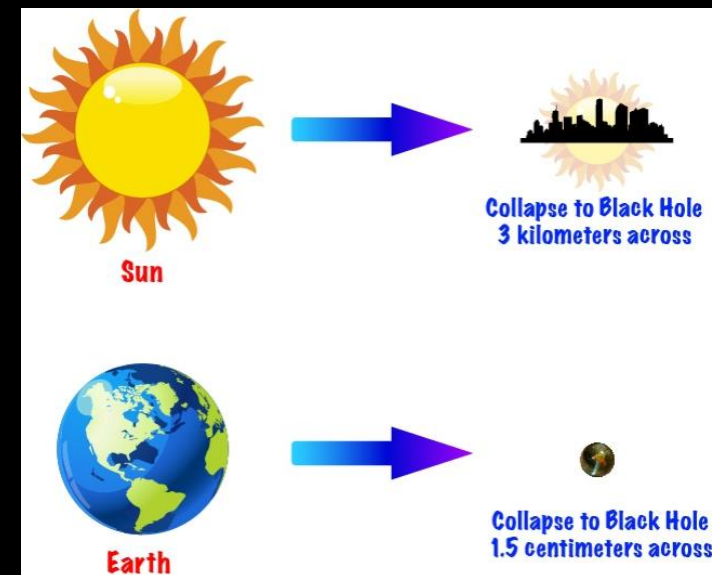
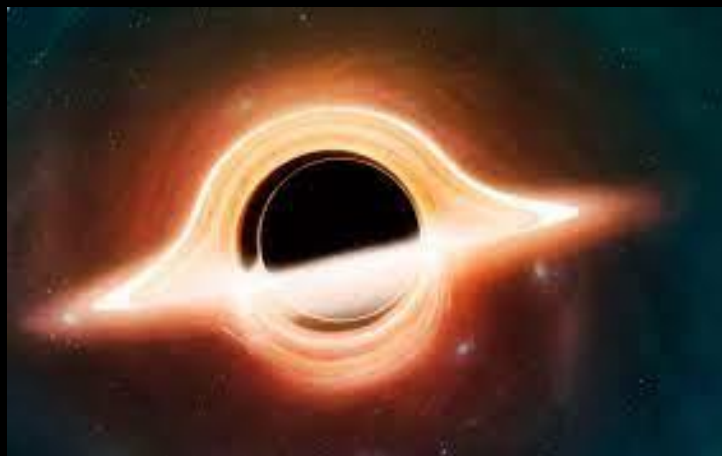
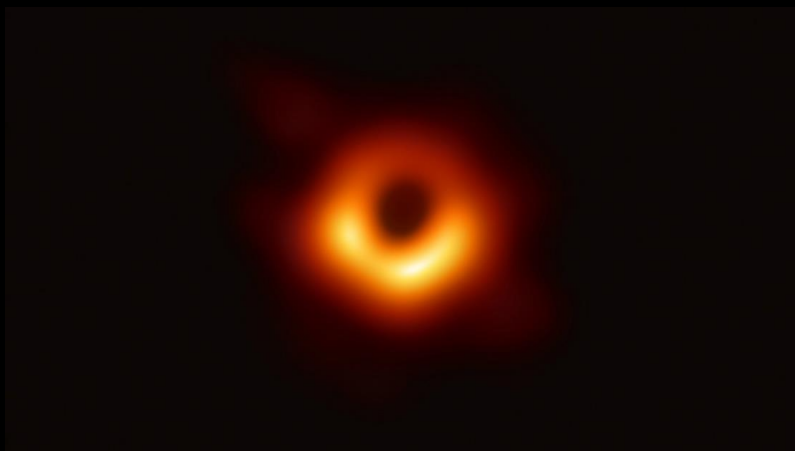
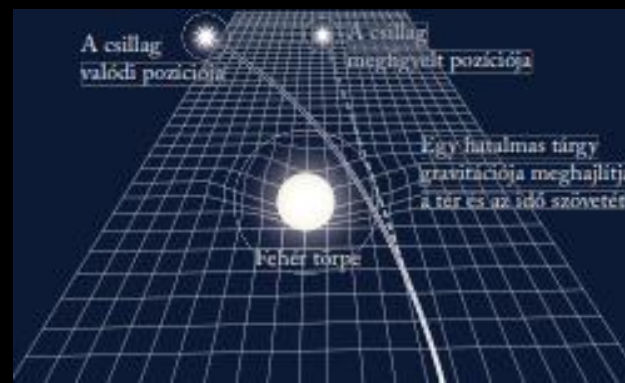

FEKETE LYUK

- Fekete lyuk:
  - felépítés
  - megfigyelés
  - Schwarzschild sugár
- A schwarzschild sugár kiszámítása:

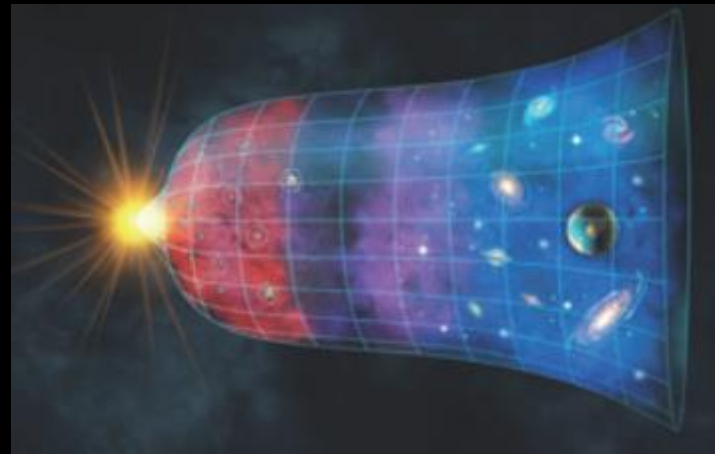
$$\frac{1}{2}mv^2 = \gamma \cdot \frac{m \cdot M}{r}$$

$$r = \frac{2 \cdot \gamma \cdot M}{v^2}$$

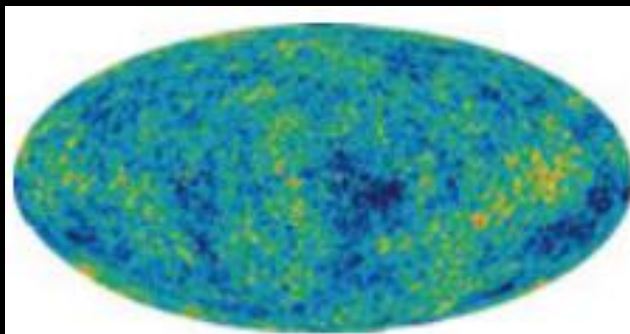

A NAGY BUMM

Hőmérséklet csökkenésének iránya	Ősrobbanás óta eltelt idő, korszakok	Világegyetem története
	Ősrobbanás: A Nagy Bumm	Megszületik az idő és a tér. Az a pillanat, amikor maga az idő elkezdődött, az összes későbbi pillanatot innen számoljuk. A világegyetem ebben az időpillanatban egy szingularitásként létezett, amely végtelen sűrű és forró volt (több milliárd K a hőmérséklete).
	10^{-32} s Kozmikus inflációs korszak	A világegyetem hihetetlen gyorsan, robbanásszerűen tágul, amit elfúvódásnak vagy inflációnak neveznek. Az infláció megmagyarázza, hogy miért tűnnek a tér távoli régiói annyira hasonlóknak egymáshoz, annak ellenére, hogy hatalmas távolságok választják el ezeket egymástól. A teret ekkor nagy energiájú sugárzás töltötte be.
	10^{-12} s Kvark-gluon plazma	A forró plazma a tágulás miatt hűvösebb lett ($4 \cdot 10^6 - 6 \cdot 10^6$ K). Megjelennek az első elemi részecskék, a kvarkok és az erős magerőt hordozó gluonok, kvark-gluon plazmát alkotva.
	1 s Korai korszak (protonok, neutronok)	Az univerzum tovább tágult és hűlt, a mai Naprendszer méretére duzzadt. A kvarkokból létrejönnek a protonok és a neutronok (hadronok). Ekkor proton, elektron és foton összetételű gáz jön létre. Ebből a három stabil elemi részecskéből indul el az anyag fejlődése.
	180 s (3 perc) Az első atommagok	A világegyetem sűrű ködhöz hasonlított. A protonok és neutronok egyesülésével létrejöttek az első atommagok: deutérium- és héliumatommagok , és kis mennyiségben lítium- és berillium- atommagok jöttek létre. Ekkorra létrejött az univerzum látható anyaga: 75%-a hidrogén és 25%-a hélium . Az univerzum tágulása olyan gyors, hogy ezeknél nehezebb elemek keletkezése nem indul be.
	380 000 év Az első atomok	Az univerzum annyira kitégült és lehült, hogy 3000 K körüli hőmérsékleten kialakultak az első atomok: létrejöttek a semleges hidrogénatomok. A közegben szabadon terjedhettek a fotonok, létrehozva a kozmikus mikrohullámú hátteret. (Azóta a tér ezerszeresére tágult, a fotonok hullámhossza ugyanannyiszorosra meg is nőtt, energiájuk pedig ezredrésztére csökkent. Így kialakult a kozmikus háttérsugárzás.)
	100 millió év A sötét korszak	Nagyon sokáig az univerzum nem adott fényt . A Nagy Bummnak a fénye elmúlt, és nem születtek még meg a csillagok. Ezt a korszakot nem ismerjük, mert az univerzumot a csillagok által kibocsátott fényük alapján vizsgáljuk.
	200 millió év Első csillagok megjelenése	A hidrogén- és héliumgázt tartalmazó por- és gázfelhőkből a gravitációs összehúzó hatására elindult a protogalaxisok képződése, majd megjelentek az első csillagok . Ezekben a csillagokban a lítiumon túli elemek is keletkeztek.
	500 millió év Galaxisok, univerzum nagy léptékű szerkezete	A csoportosan keletkező csillagokból létrejönnek az univerzum első galaxisai, köztük a Tejútrendszer . Kialakul az univerzum nagy léptékű szerkezete. A gravitációs erők hatására a sötét anyagból, valamint ősi hidrogén és hélium gázfelhőkből galaxisok keletkeztek.
	9 milliárd év Naprendszer születése	Kialakult a Naprendszer abból a csillagközi gáz- és porfelhőből , amelyet egy Naprendszer születése előtt egymilliárd évvel történő nagyobb szupernóva-robbanás hagyott hátra . A Föld kialakulása után egymilliárd évvel létrejön a primitív élet a Földön.
	13,8 milliárd év A mai ember létrejötte	Körülbelül 200 000 évvel ezelőtt fejlődött ki az első mai ember. Az univerzum hőmérséklete 2,7 K-re hűlt, ezen a hőmérsékleten észleljük a kozmikus mikrohullámú háttérsugárzást.

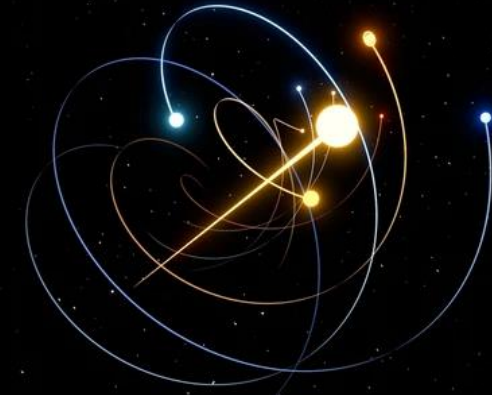
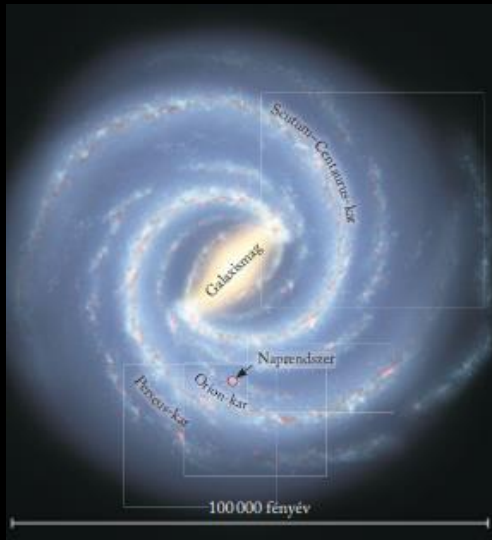

Mikrobullámú kozmikus háttérsugárzás eloszlásának térképe μ K-es ingadozásokat mutat

- **Ősrobbanás:**
  - Elmélet
  - Igazolás
  - Háttérsugárzás felfedezése
  - Univerzum kialakulása
- **Igazolás:**
  - Robert Wilson és Arno Penzias
  - Állandó mikrohullám
  - 2.7 K hőm.-ű fekete test kisugárzása

A NAPRENDSZER

- Naprendszer:
  - Felépítése
  - Mozgása
  - Elhelyezkedése
  - Részei

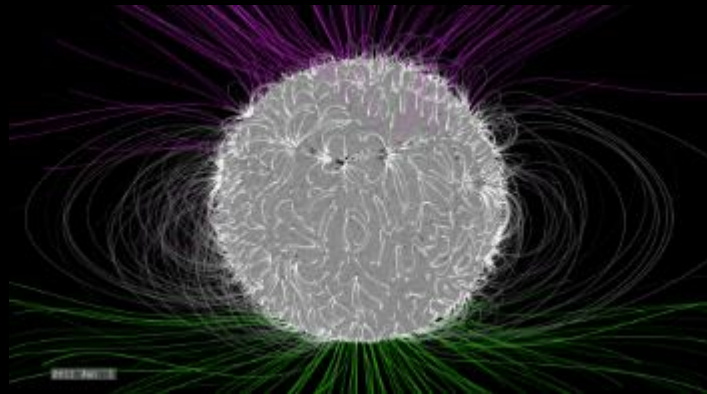
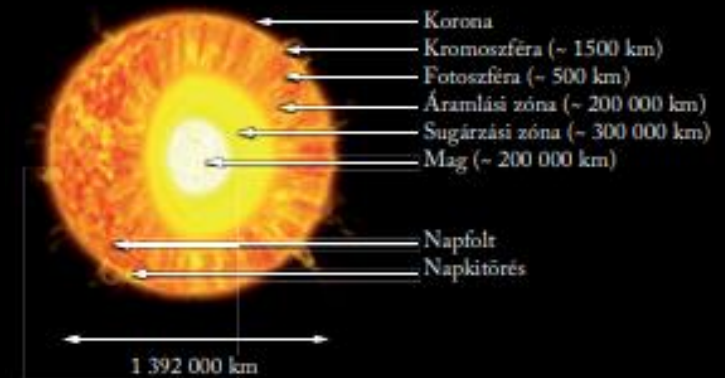

A NAP

- A Nap:

- Felépítése
- Napfoltok
- Napkitörés

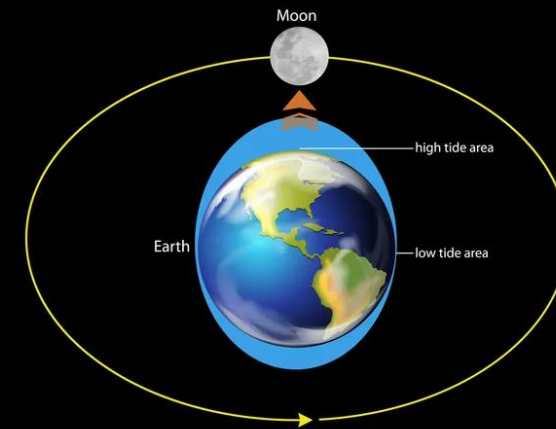

A HOLD

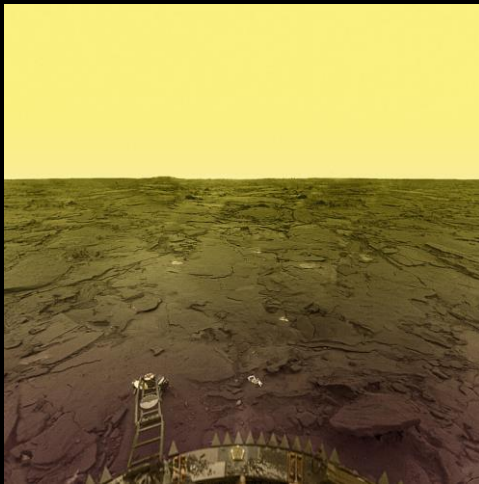
- Hold:
- Holdfázisok
- Ár-apály jelenség
- Napfogyatkozás

Tidal Changes Caused by Moon's Gravity

ÉRDEKESSEGEK A BOLYGÓINKRÓL

- Merkúr:
  - Legkisebb bolygó
- Vénusz:
  - Legforróbb bolygó
  - Légnyomása 90-szerese a Földiének
  - (Szovjet bolygó)

ÉRDEKESSÉGEK A BOLYGÓINKRÓL

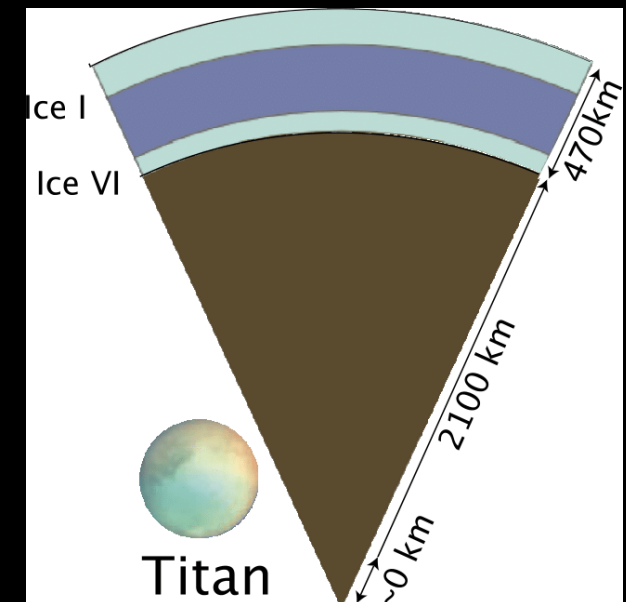
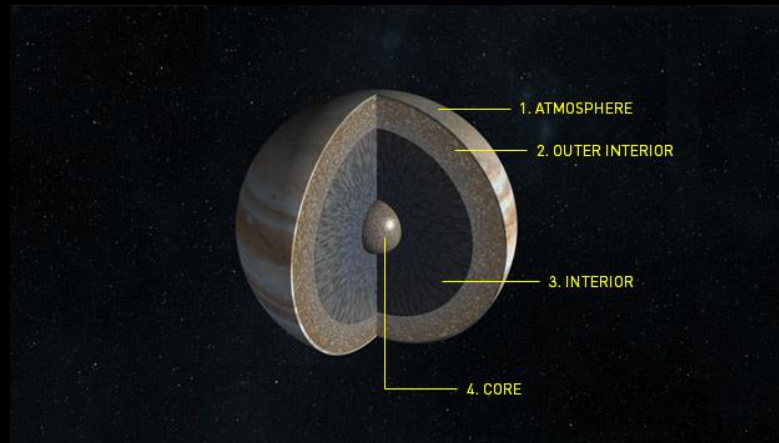
- Föld:
  - Egyetlen bolygó amin van élet
- Mars:
  - 2 hold: Phobos és Deimosz
  - Felszínről nézve ellentétes irányba keringenek

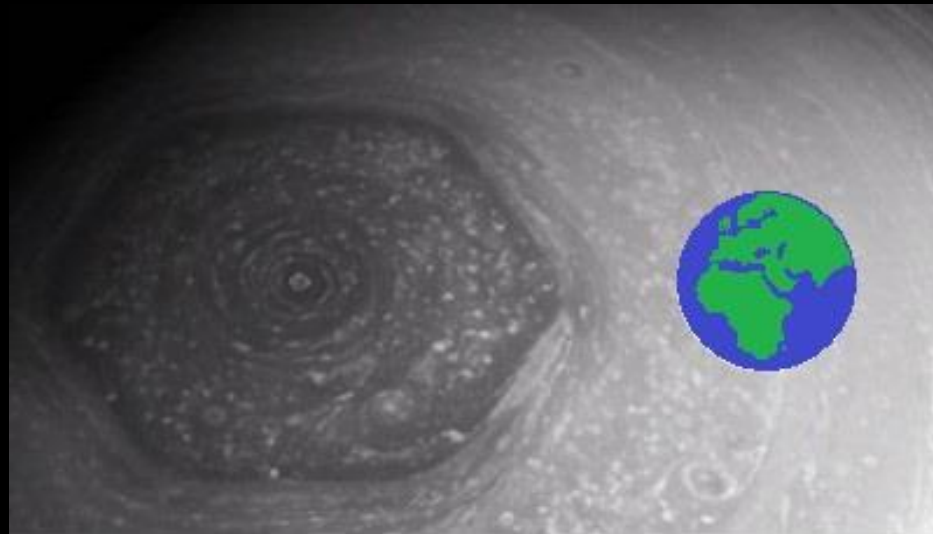
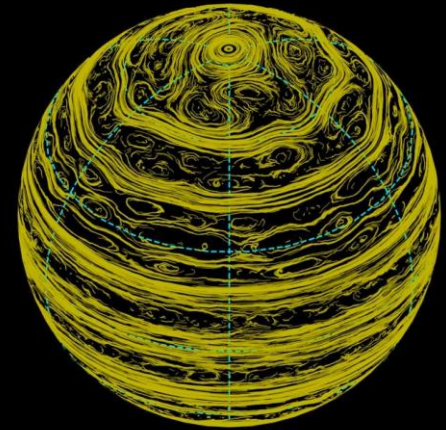
ÉRDEKESSEGEK A BOLYGÓINKRÓL

- Jupiter:
  - Legnagyobb tömeg és térfogat
  - Nem a Nap körül kering
  - 4 legnagyobb hold
  - Io-n található a legtöbb aktív vulkán

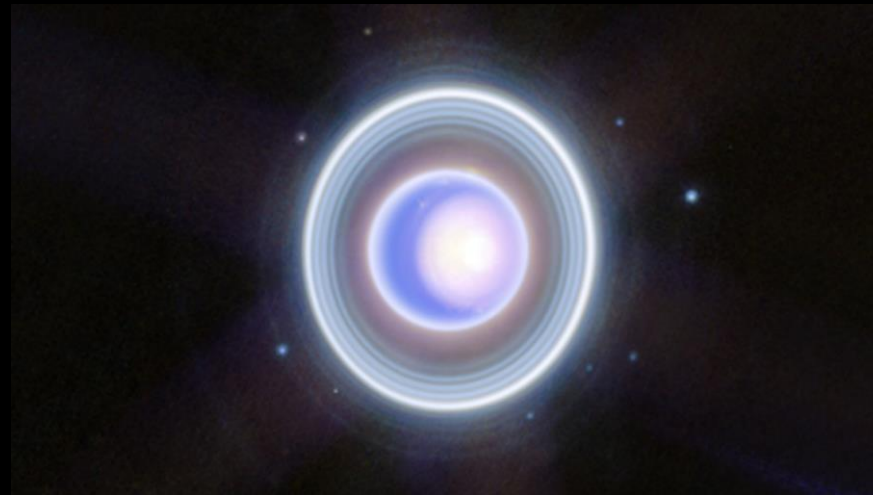
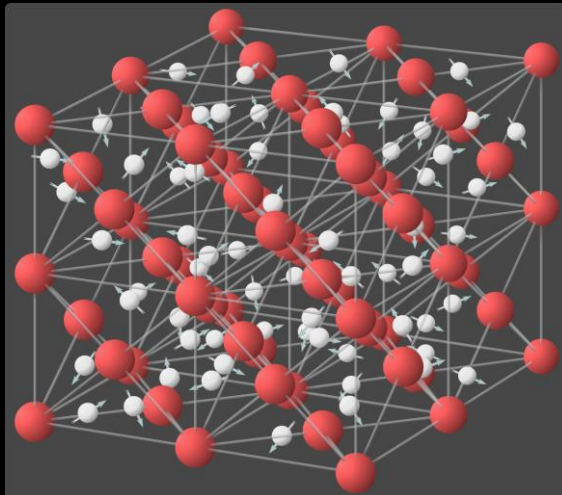
ÉRDEKESSEGEK A BOLYGÓINKRÓL

- Szaturnusz:
  - szelek
  - legnagyobb holdja a Titán
  - Cassini és Huygens
  - Kutatása
  - Hexagon (bolygó forgásából adódó poláris áramlatok)

ÉRDEKESSÉGEK A BOLYGÓINKRÓL

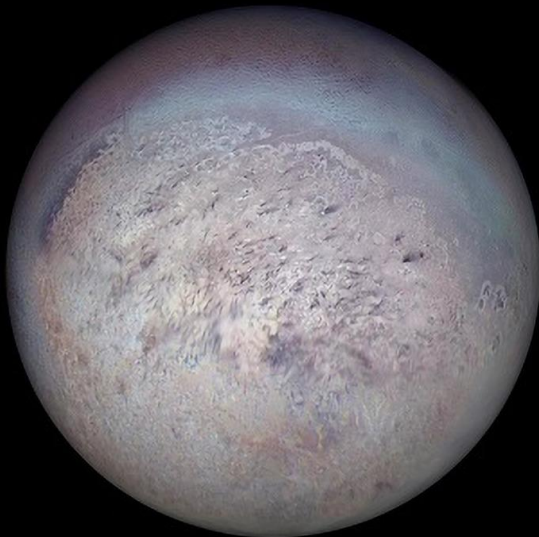
- Uránusz:
  - Szuper ionos állapot
  - Mágneses tere
  - Furcsa forgásirány

ÉRDEKESSEGEK A BOLYGÓINKRÓL

- Neptunusz:
  - Kék szín
  - Leggyorsabb szelek
  - Triton (27K)
  - jégvulkánok

AZ ŰRKUTATÁS JÖVŐJE

- A NASA tervei:
  - Új teleszkópok
  - Mars
- NASA „versenye”:
  - 2024.febr.22. Nova C, Intuitive Machines
  - Magáncégek

- Források:

- <https://www.youtube.com/@urkutatasmagyarul>
- https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-FIZ1112E_teljes.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Big_Bang
- <https://www.youtube.com/watch?v=e-P5IFTqB98>
- <https://www.youtube.com/watch?v=wNDGgL73ihY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=oLoLey75i2k>
- <https://www.nasa.gov/science-research/heliophysics/nasa-understanding-the-magnetic-sun/>